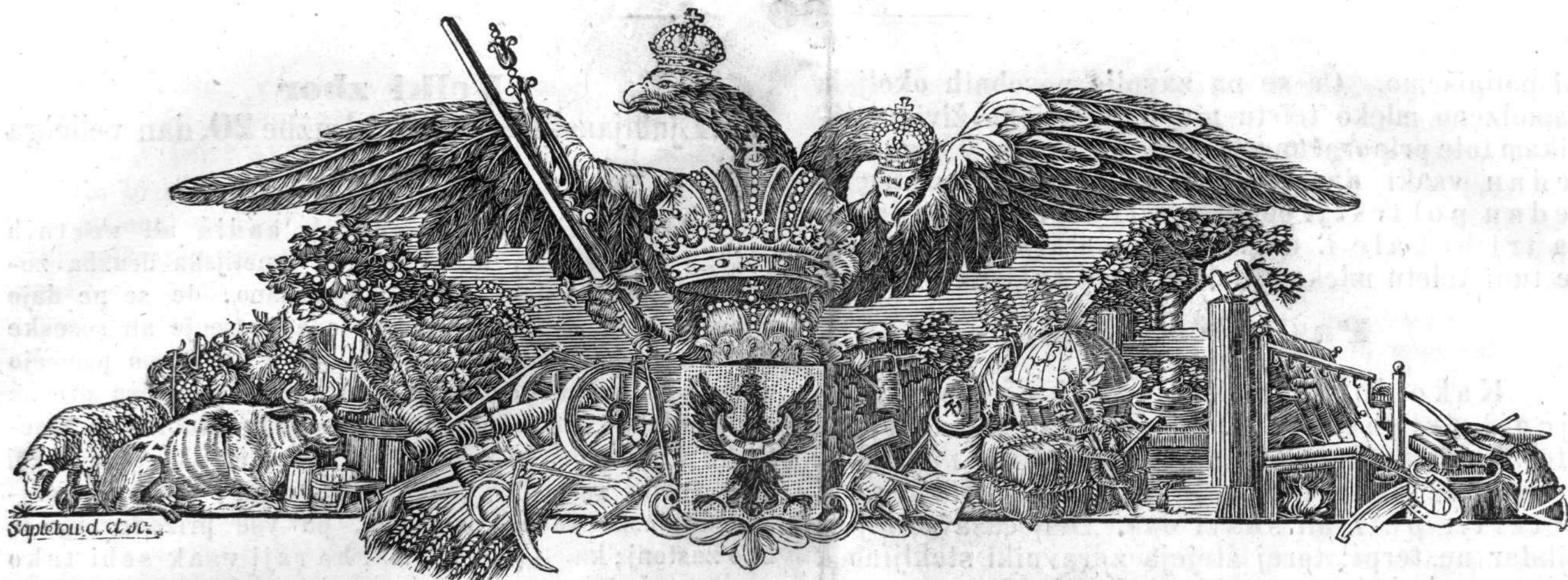

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj V.

V sredo 9. rožniga cveta 1847.

List 23.

Vprašanje. (Sonet.)

Po suhim produ kupec milo gleda,
Ko z ljutim morjem ladja se vojskuje;
Po soncu noč in dan jetnik zdihuje,
Ki ne najde v ječi njega sleda.

Vesel pozdravi romar dom sosedu,
Zad kteriga se mu njegov vzdiguje;
Sladkost počitka kmet si obetuje,
Ko se budi na nebu zvezdic čeda.

Zakaj človeka merzel pot oblije,
Ko čuti, de bo kmalo ura bila,
Ki ga popelje v večno domovino?

Kjer ni vročine, burja kjer ne brije,
Kjer bolnim srcem tēče vir zdravila,
Počitnik trudnīmu bo dan v lastino? —č.

Opominj kmetovavcam!

Kmetovavci! poletje je prišlo in ž njim vročina, de se čelo potí. Tudi vaša živinica bo mogla prestati mnogo težav, ki jih vroče vreme sabo pripelje. Ne pozabite, de je v tem času hladna voda vam in vaši živini nar večí dobrotu. Ne pustite je tedej žejo terpeti, sicer jo bojo mnoge bolezni napadle in hudi vrančni prisad jo bo umoril. Dajte ji večkrat na dan piti, kopajte jo ali polivajte z merzlo vodó, kadar ni ravno spótēna! Odperajte hleve, de ne bodo soparčni: hlad in voda je poleti nar večí dar božji! Še zemlja želi pohlevniga dežja.

Pomoček zoper kervavo mleko.

Čudno je, pa vunder resnično, de krave od zeliša rudečih jagod kervavo molzejo, in pa de se od ravno tega zeliša tudi ozdraviti dajo. Na Tiroljskih planinah je to sredstvo zoper kervavo molzo dobro znano, kteriga zdravilno moč nam tudi gosp. profesor Dr. Weidenkeller poterdi. „Nisim homeopatikar — pravijo gosp. profesor — pa gotovo je, de zeliše rudečih jagod naredí, pa tudi ozdravi kervavo molzo pri kravah.

Ogibati se je tedej tacih pašinj, kjer veliko rudečih jagod raste, de živina od povžitiga preobilniga zeliša ne zbolí in kervavo ne molze.

Kadar pa krava od tega ali pa tudi od kakiga družiga zeliša začne kervavo molsti, daj jagodniga zeliša nabrati in ga dobro prekuhati. To kuhano jagodno vodó naj potem krava popije in ozdravela bo. — Jagodno zeliše se da pa tudi posušiti, v štupo stolči in potem s soljo in otrobi zmešano živinčetu podati, ki kervavo molze; kmali bo kervava molza pregnana.

Še nekaj od odstavljanja telét.

Ko sim bral 20. list kmetijskih novic, sim si namenil, bolj ubogim živinorednikom povedati: kako je na Pivki s. f. nekiga pridniga kmetiča skušnja učila, de se tele za rejo odločeno zgodaj od sesanja tako odstavi, de ne terpi ne tele ne krava. — Ko je tele 3 tedne sesalo, se teletu namesto sesati pomolženiga mleka iz skledice piti dajé. Mleko iz skledice piti, se tele kmalo brez sile nja tako nauči: Skledica z mlekom se teletu pokaže; kadar tele začne mleko vohati, se skledica povzdigne, de se teleta gobec mleka dotakne, in tele začne gobčik lizati. Tako se tele kmalo nauči mleko piti. — Ko živinče skozi 6 tednov mleko iz skledice pije, se nauči drugo jesti in piti tako, de se za naprej tele lahko brez mleka redí, — in krava tele, kakor tele kravo pozabi. J.

Pristavek vredništva.

Kdaj de je čas tele odstavit, so častiti gosp. K—c v 20. listu práv lepo podučili in se pri tem poduku po skušnjah poterjenih natornih postav deržali. Tudi ravnilo, ki so ga v današnjim listu častiti gosp. J. na znanje dali, se nemore zavreči. Sploh pa je za take teleta, ki si jih kmetovavec za plemo obderži, nar boljši, če skozi šest tednov sesajo, de tisto moč in krepost zadobijo, ktero jim le edino materno mleko, brez de bi se v kaki posodi skadilo in omerznilo, dati zamore. Na Švajcarskim, kjer je govedoreja na nar višji stopnji, imajo navado, teleta za plemo še le v 10 ali 12 tednih odstavit, kēr vedó, de za mladino sploh ni boljšiga živiža od materniga mleka. Nar imenitniši nemški živinorednik Hazzi pa pravi, de je 6 tednov dovelj, in ta svét tudi

mi podpišemo. Če se pa zavoljo posebnih okoljšin namolženo mleko teletu piti daje, naj bo živinorednikam tole priporočeno: de tele potrebuje v prvem tednu vsaki dan poldrugi bokal, v drugim tednu pol tretji bokal, in v tretjim in četrtem pa tri bokale i. t. n. Kadar se krava molze, naj se tudi teletu mleka piti daje, torej trikrat na dan.

Pasja stekljina.

(Dalje.)

Kako dolgo neki stekel pès pri življenji ostane? — Stekel pès, to je, taki, pri katerim so se že vse znamnja stekljine pokazale, cerkne že večidel tretji dan; malo jih preživi četrty, peti ali šesti dan. Delj časa stekljina nikdar ne terpi; torej štejejo zdravniki stekljino k nar naglejšim smertnim boleznim.

Je pa stekel pès kakiga človeka ali psa, konja, kravo ali kako drugo žival ugriznil, ugriznjena stvar ne stéče berž, ampak še le čez več dni ali čez več tednov. Nekdaj so mislili, de se to zgodi le ali 9. uro, 9. dan, 9. teden, 9. mesec, ali 9. leto, in so se devetice grozno bali in se veselili, če je devetica srečno pretékla. Pa vse to je prazna vraža, neumna neža. Kar so se začeli zdravniki s to boleznijo pečati, njeno natoro in njeni tek opazovati, so vse babje kvante v nič prišle. V Berolinu živi neki slavní zdravnik, Hertwig po imenu, ki je z nar večí natanjnostjo in skozi več let 300 steklih psov in silno množico druge stekle živali zapazoval, in ta nam je razodel, kar so tudi druge skušnje poterdile, sledeče resnice:

Pasja stekljina se človeka nar težje je prime; med dvajsetimi ugriznjenimi človeki bo komej eniga stekljina popadla. Bogú naj bo zahvaljeno, de je taka! Le pri malo katerim človeku se stekljina kmalo po ugrizku vname; večidel še le v 10 ali 14 dnevih, ali clo v 3, 4, 5 tednih; malokdaj v toliko mescih.

Nar rajši stekó ugriznjeni psi, volkovi, mačke, lesíce. Navadni čas, v katerim ugriznjeni psi stekó, je od 18. do 50. dneva po ugrizku; včasih pa tudi poprej ali pozneje.

Ugriznjeni konji, goveda, ovce in kòze stekó večidel do 6. tedna; prešiči pa poprej.

Zató je od našiga Cesarja postava dana, de ugriznjeni človek in ugriznjena živina se mora skozi 6 tednov ozdravljati in pod gosposkino prežo ali skerbnošjo biti.

Zares steklimu psu ni nič več ne vèntati, ne pomagati; čamast človek in bébast bi bil, ki bi se v nevarnost deval in ga zdravil. Sej še po steklimu psu ugriznjeniga zdraviti niso do zdaj nobene prave pomoči znašli. Res je, in rés bo, de steklimu psu ni ne vèntati, ne ventovati. Stekljinske stopnje ni gledati nič. Tudi tiha je nevarna. Lejte, stekel pès se pobere od doma, pretakne vse strani po ptujim, pa pride pameten domú; meniš, zdrav je, nič mu ne dé, ga bóžaš; pa stekel je, ima le kratke jasne prelegleje, in svojiga gospodarja popade in šavsne te, ki si nisi nič svest, ostékli te; tako le ti verne za tvojo nemarnost. Kaj še? so psi vlačugarji, ki so se potepali cele dni, se domú vernili, na lov gonit šli s svojim gospodarjem; pa sredi med gonjo jih je steklota napadla, in kmalo so poginili. Ne dajaj se mamiti, ne upaj nobenimu potuhnjenimu psu, ne zdravi ga, ne daj ga zdraviti, ne štej ga zdraviga; še tako prijazna tuta naj bo.

(Dalje sledí.)

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Od srenjskih drevesnih sadiš ali vertnih šol po soseskah, ktere je lani kmetijska družba zopet ustanoviti želela, je bilo povedano, de se ne dajo napraviti, kér je težko vse kmete ene srenje ali soseske pod en klobuk spraviti, de bi jih z združeno pomočjo napravili, in kér so take prosto ležeče sadiša preveč malopridnemu poškodovanju podveržene. Odborstvo kmetijske družbe se je s pomočjo dobrovoljnih in za občni prid vnetih gospodov veliko prizadevalo, nektore srenjske drevesne sadiša napraviti, pa vse prizadevanje je bilo zastonj; kmetje so rekli: si bo raji vsak sebi tako vertno šolo napravil in sam sebi mlade drevesca redil in jih cepil, namesto de bi se na občinskem zemljišu za drevje vpiral, na zadnje pa za vso skerb še drevesca ne dobil. Če je taka, bi bilo zares vse prizadevanje in vsi stroški zastonj — in kmetijsko družbo je veselilo slišati, de so pridni kmetje sploh sklenili, na svojim lastnim zemljišu pripravi prostori za rejo mladih drevesc odločiti, peške sejati, iz njih prirejene divjake z žlahtnimi cepiči cepiti in takó ceno svojiga zemljiša povikšati in sebi in svojim otrokam velik dobiček nakloniti, ki ga pridna sadjoreja vsakterimu kmetovavcu gotovo prinese. Žlahtne cepiče bojo pa kmetovavci lahko iz vertov kmetijskih družb na Štajarskim, Koroškim in Krajskim, ali pa iz vertov družih sadjorejcev dobivali, ktere bomo po sadnih razstavah nar lože zvedili.

Zavoljo daril za plemenivne bike je bilo sklenjeno, naj bi dozdanje postave še tri leta pri starim ostale; le kar plačilo za pušanje plemenivniga bika vtiče, naj kmetijska družba Cesarja prosi, de bojo dovolili, to plačilo povikšati in sicer za toliko, kolikor je v vsakim kraji navadno. Kmetijska družba bo to prošnjo pred deželno poglavarstvo položila in upati je, de bo že za prihodnje leto dovoljena. Navadno plačilo za pušanje, in pa 50 goldinarjev v svitlih tolarjih za darilo, je pa lep denár, ki trud kmetovavcu obilno poplača!

(Dalje sledí.)

Zvezdoslovje.

(Dalje.)

4. §. Eno léto.

Naša zemlja se ne oberne samo v vsacih 24 urah po enkrat, de je takó noč in dan, ampak ona ima tudi svoj tek okoli sonca v grozno velikim kolobárji ali krogu. Od nas do sonca je 20 milijonov milj, in od sonca na uni kraj do kolobarja tudi 20 milijonov, tedej je srednja in skozna méra kolobarja 40 milijonov milj. Zemlja potrebuje svoj tek v tem kolobárji dokončati 365 dni, pa tudi še 5 ur, 49 minut in nekaj sekund; to je eno léto. Tistih 5 ur, in 49 minut veržejo od štirih lét vkup in pripišejo v pratiko en dan več, in to je, kar prestopno léto imenujemo. Kér pa takó preveč v rajtingo vzamejo, zakaj štirikrat po 6 ur bi bilo še le cel dan, izpusté vsacih 400 lét po enkrat prestopno léto.

Ako bi se o sv. Jožefu ali o sv. Matevžu zemlja od izhoda do zahoda čez sredo prerezala, bi dobili dve enako veliki polkrogli, eno severno in eno južno; ob tacih časih gré sonce gori in doli ravno čez sredo zemlje, torej sta tačas po celim svetu noč in dan enako velika. Naj se potegne ob takim času od izhoda do zahoda čez sredo zemlje in okoli nje kolobár, kakor ga učeni pa le v mislih na zemlji in na nebu potegnejo, pravijo